ӨЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
ЭЛГЕ БИЛИМ БЕРҮҮ МИНИСТРЛИГИ
РЕСПУБЛИКАЛЫК БИЛИМ БЕРҮҮ БОРБОРУ

ЖАЛПЫ ОРТО БИЛИМ БЕРҮҮЧҮ МЕКТЕПТЕРИНИН 9-КЛАСС ОКУУЧУЛАРЫНЫН ЖЫЙЫНТЫКТООЧУ АТТЕСТАЦИЯСЫН ӨТКӨРҮҮ БОЮНЧА МЕТОДИКАЛЫК СУНУШТАР ЖАНА МАТЕРИАЛДАР

ТАШКЕНТ-2018

Жалпы орто билим берүүчү мектептеринин 9-класс бүтүрүүчүлөрүнүн жыйынтыктоочу аттестациясын өткөрүү боюнча методикалык сунуштар жана материалдар Республикалык билим берүү борбору алдындагы Түркий тилдер боюнча илимий-методикалык кеңеши 2018 - жыл 11 - апрелдеги кезектен тышкары 2-сандуу жыйналышта талкууланып , практикада пайдалануу үчүн сунушталган.

Жалпы орто билим берүүчү мектептеринин 9-класс бүтүрүүчүлөрүнүн жыйынтыктоочу аттестациясын өткөрүү боюнча методикалык сунуштар жана материалдарын көбөйтүп таратууга тыюу салынат.

Мектептин методикалык бирикмелери баскычтуу экзамен материалдарына 15% өзгөртүрүүлөр киргизүүгө болот.

КЫРГЫЗ ТИЛИ ЖАНА АДАБИЯТЫ

ТҮЗҮҮЧҮЛӨР:

А.Юнусалиева – Республикалык билим берүү борборунун методисти.
Г.Шерматова – Республикалык билим берүү борборунун методисти.

Рецензент:
Х. Жаникулова – Ташкент областы Бөкө районундагы 34-мектептин кыргыз тили жана адабияты мугалими.

Киришүү

Жалпы билим берүүчү мектептеринин 9-класс окуучулары адабият предметинен класстан-класска көчүрү экзаменинде дилбаян жазышат.

Дилбаяндын темалары 3 вариантта даярдалат. Ар бир варианта үчтөн тема болуп, алардын экөөсү чыгармачыл, бирөөсү адабий-чыгармачыл маанайдагы темалардан түзүлөт. Окуучулардан бири 3 варианттан (конверттен) бирин тандап алат. Тандап алынган конверттеги дилбаяндын 3

темасы тең доскага жазып коюлат. Окуучулар үч темадан каалаган бирөөсүнөн дилбаян жазышат. Дилбаяндын көлөмү жок дегенде 3-4 бет болушу керек.

Дилбаян жазуу үчүн 2 астрономиялык саат берилет.

Мектептин кыргыз тили жана адабияты мугалимдерине бул окуу жылы үчүн IX класстарга дилбаян жаздырууга төмөнкү темаларды сунуш кылабыз:

Т\р	**Билим,көнүкмө тажрыйбалар**	**Мазмуну**	**Сабаттуулугу**
1.	План текстке ылайык түзүлгөн,текст мазмуну туура баяндаган болсо,сөз байлыгы,сүйлөмдүн түзүлүшү жана стилдик жагынан адабий тил нормаларына шайкеш болуп,мазмун жана баяндоодо бир эки катага жол коюлса,сабаттуулукта одоно болбогон бир орфографиялык катага жол коюлса же болбосо 2 пунктуациялык катасы болсо,стилистикалык катасы болбосо.	5 балл	5 балл
2.	Текст план негизинде жазылып,сөз тандоодо жана сүрөттөө курулушу ар түрдүү болсо,мазмуну менен сүрөттөөдө кемчилик болуп,сабаттуулукта 2 орфографиялык,2 пунктуациялык катасы жана 2 стилистикалык катасы болсо.	4 балл	4 балл
3.	Тема толук камтылбаган,мазмунун баяндоодо сөз байлыгы,сүйлөм түзүүдө начарлыгы сезилип турса,үч стилистикалык,төрт пунктуациялык катасы болсо.	3 балл	3 балл
4.	Тексттин мазмуну көп бузулган болсо, план негизинде жазылбаган болсо,пикирлерин баяндоодо жана түзүүдө кемчиликтер болсо,пикирлер бири-бирине байланышпаса,сөз байлыгы аз болсо,мазмун жана туюнтууда 5-6 га чейин кемчилиги болсо,сабаттуулугунда 7 пунктуациялык,7 орфографиялык,7 стилистикалык каталар болсо.	2 балл	2 балл
5.	Баалоо “2”балл үчүн критерийден ашып кетсе коюлат.	1 балл	1 балл

Чыгармачылык баяндама үчүн текст үлгүлөрү

Күүнүн сыры

Узак жолдо карыя менен жолдош болдук.Анын сыйда, буурул сакалы тараза боюна атайлап жасап койгондой эле. Анын кебетесине караганда элүүбеш жаштарда деп айтууга мүмкүн болучу. Ал сүйгөндө кандайдыр бөтөнчо жалындуу күчү бар сыяктуу.Тыңшаган адамдар магнитке жабышкан темирдей болуп сезилер эле.Жолоочуга эмнелер жолукпайт, добулдуу нөшөргө дуушар келдик.

-Аттиң ай,мындай да, коркунчтуу болорбу? Кыян жүрүп кетип жүрбөсүн? - деди жолоочунун бири.

-Бизди алчу добул жок. Эми таңдын кучагына киребиз, - деп сөздү чукул кайрыдым да, көрунбөгөн жолдошторума карадым.

-Карыя, - дедим . -Сиздин магниттүү көзуңүз менен көзүмдү бийлепалса керек. Чагылган «жарк» эткенде көзүңүз жалт эте калды. Али да болсо көзүңүз мени арбап жаткандыр?Бирок сиз мага көрүнбөйсүз. Ушундайбы? Эми көро албасаңыз сөзүңүз менен арбаңыз,-дедим.

Жолдошторумдун бири:

-Узун жолду күчтүү, коркунучтуу, саймалуу сөз жеңет,- деди.

-Силерди суйлөгүлө дейин десем, чапанды жакасынан кийет дейсиңер го? Болуптур. Өз нөөмөтүмдү аткара берейин. Силер дагы өз кезегиңерди унутпагыла, - деп тамагын жасады. карыя аңгемесин баштады.

Бул окуяны мага жаш кезимде бир карыя айтып берген. Мен бир жерге жолоочу болуп барып калдым. Кой союлуп казанга түшкөнчө, карыя жалгыз күүсүн алда канча чертип жиберди.

-Аксакалдын бул күүсүнүн аты эмне?-дедим (203 сөз) Аалы Токомбаев

Тапшырма:

1. Тексттин мазмунун сүйлөп бергиле.
2. Текстке план түзгүлө.
3. Карыя жөнүндө өз пикириңерди тексттин мазмуну негизинде баяндап жазгыла.

Чынгыз Айтматовдун «Кылым карытар бир күн» романынан

Кейип турдуакылдашып жардам сурай турган киши ушул Сабитжан беле? Билимдүү эмеспи,окумал эмеспи, өзүнө окшогон кишилердин тилин таап сүйлөшө алар деп үмүт кылган кишиси ушул Сабитжан! көрүнгөн курста ар жердеги институттан окуп чыккандыгы майнап ушубу?А балким

окуп бутүп, иштегенде дал ушундай болсун деп атайы окутушкан чыгар? Балким бир жерде акылы тетик,көзу жетик бир киши отургандыр.Ал өзү киши эмес адамдын башын маң кылган жин-шайтандыр. Ал Сабитжанды кандай окууга митаамчылыгын коротуп, Сабитжанды башка киши кылып чыгарбай, дал Сабитжан кылып чыгарышты максат күткөндүр? радио менен башкарыла турган радио маңбаштар болот деген балакетин башка бирөө эмес,дал ушул Сабитжан өзү кече кечинде саймедиреп сайрап отурбады беле. Ушундай заман келет деп! Ал замандын саамалыгы деп алиги көзгө көрүнбөгөн,бирок радио кубат-күчтүн баары колунда турган неме Сабитжандын өзүн азыртан радио аркылуу башкарып алса эмне!

Эдигей абышка булоюна канчалык тереңдеген сайын ошончолук ызасы күчөп,төрт тарабы туюктала берди.

-Маңкурт экенсиң!Маңкурттун манкурту сен экенсиң!-деп каргап да,аяп да сүйлөндү жаңы кашайган Эдигей.....

Тапшырма:

1. Сабитжан образын,анын ким экендигин ушул үзүндү аркылуу аныктап, аны мүнөздөгүлө.
2. Айланаңда Сабитжан түспөлдөгөн адамдар барбы?
3. Тексттин мазмунун оозеки, жазуу жүзүндө баяндагыла текстти уланткыла.

Курманжан датка

Акылман апаларыбыз, журт баштаган энелерибиз тууралуу улуу сөздөр, даңазалуу уламыштар элдик эпосторубуздада таасын айтылат. Андагы Сайкал, Каныкей, Айчүрөк, Кенжеке, Айганыш,Жаңыл Мырза сыяктуукыргыз кыз-келиндери тарыхта дайыма болуп келген жана боло бермекчи. Алардын жолун улантып,кече жакында эле жашап өтүшкөн акылман апалар,кыз-келиндер тууралуу бүгүнкү күндө эл арасында өтө көп айтылат.Алардын эл оозунан уккан сайын апаларыбыздын талантыны, акылыны, даанышмандыгына суктануу, сыймыктануу, урматтоо сезимибиз козголот.Мына биз бүгүн Курманжан датканы ошол Каныкей, Айчүрөк жана Жаңыл Мырза сыяктуу кыздарыбыздын бийиктигинен карап,ага баа бергенибизде гана,анын кокусунан жаралып калбаган тарыхый инсан экенини ынанабыз,жана ага карата мамилебиз айкын болот. Курманжандын коомдук ишмердиги, эл арасында сөзгө алына баштоосу анын Алай акимси Алымбек даткага турмушка чыккан күндөн баштап жаңы баскычка көтөрүлдү. 1832-жылдан 1842-жылга чейин ордодо бийлик ээлери

алмашылып, Бухардын эмири Насырыллонун наменсниги Ибраим-Хаянкуулат жана анын ордуна Таластык кыргыздардын (таякелеринин)арасында жашап жүргөн Шералынын келиши менен ордодо кыргыздардын үстөмдүгү орногондон баштап, Алымбектин зоболосу мурдагыдан да көтөрүлөт.Ханга куттук айтып барганда, Алымбек өзү менен өмүрлүк жары Курманжанды ала барат.Ошол жерден ал Шералы хандын аялдары, саруу уруусунан чыккан Соңайым жана алар менен ордого кошо келген Жаркын айымдын сиңдиси,кийин ордодо көрүнүктүү оруңдардын бирин ээлеп,жатка чинин алган,сөзгө чечен,ыр жандуу Зыйнап менен (Зияда делинет адабияттарда)таанышат. Ушул жолугушууда Курманжандын демилгеси боюнча ордодогу кыргыз аялдары бири-бирин колдоого алып туруу үчүн убадалашат. Алар өмүрүнүн акырына чейин бул убадаларын бузушкан эмес. Курманжан Жаркын айымдын, Зыйнаттын жардамдары менен дайыма ордо окуялары менен кабардар болуп турган.1845-жылы Мусулманкулдун Оштогу кыргыздардын козголоңун басуу мезгилинде Алымбек датканы өлтүрүүниети алдын-ала Жаркын айым аркылуу Курманжанга белгилүү болуп, ал Алымбекти өлүмдөн ажыратып калган.(269 сөз)

Тапшырма:

1. Эл оозунда сакталып калган кыргыздын акылман кыз-келиндери.
2. Курманжандын коомдук ишмердиги кандайча өнүккөн?
3. Текстке карата өзүңөрдүной пикириңерди билдирип,. чыгармачылык баяндаманы уланткыла.

ӨЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ХАЛЫҚҚА БІЛІМ БЕРУ МИНИСТРЛІГІ
РЕСПУБЛИКА БІЛІМ ОРТАЛЫҒЫ

ЖАЛПЫ ОРТА БІЛІМНІҢ 9- СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫ БАСҚЫШТЫ ЕМТИХАНДЫ ӨТКІЗУ БОЙЫНША МЕТОДИКАЛЫҚ ҰСЫНЫСТАР МЕН МАТЕРИАЛДАР

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТ

2017-2018 оқу жылы

Жалпы орта білімнің 9-сынып оқушылары басқышты емтиханды өткізу бойынша методикалық ұсыныстар мен материалдары Республика білім орталығының ғылыми методикалық кеңесінің 2018 жыл 11 апрельдегі кезектен тыс 2-санды жиналысында талқыланып, іс жүзінде пайдалану үшін ұсынылған.

Жалпы орта білімнің 9-сынып оқушылары басқышты емтиханды өткізу бойынша методикалық ұсыныстар мен материалдарды комерция мақсатында көбейтіп таркату мүмкін емес.

Мектеп методбірлестіктері басқышты емтихан материалдарына 15%-ға дейін өзгерту енгізу мүмкін.

Құрастырушылар:

Г. Нишанова – Республика білім орталығының методисті
У. Байқабилов - Республика білім орталығының методисті

Пікір білдірушілер:

1. А. Жаңбырбаева - Ташкент облысы, Шыршық қаласындағы 17- мектептің оқытушысы
2. А. Үмбетова - Ташкент облысы, Қыбырай ауданындағы 9- мектептің оқытушысы

КІРІСПЕ

9-сынып бітірушілері ана тілі пәнінен қорытынды аттестацияда шығармашылық мазмұндама жазады.

Мазмұндама мәтіндері 3 вариантта дайындалады. Әрбір вариантта біреуден мәтін беріледі.

Бір оқушы варианттардан (конверттен) біреуін таңдап алады. Таңдап алынған конверттегі мәтін тақырыбы тақтаға жазылады. Шығармашылық мазмұндама үшін берілген тапсырма да тақтаға жазып қойылады. Мұғалім тарапынан шығармашылық мазмұндама мәтіні бір (қажет болса екі) рет оқып беріледі. Оқушылар естіген мәтіндері бойынша берілген тапсырмалар негізінде шығармашылық мазмұндама жазады. Шығармашылық мазмұндама көлемі кемінде 3,5 бет болуы керек. Шығамашылық мазмұндама жазу үшін 120 минут беріледі.

Шығармашылық мазмұндама үшін екі баға, сондай-ақ, мазмұны мен сауаттылығына (5 \5) тәрізде қойылады.

Оқушылардың жазба жұмыстары төмендегі бағалау мөлшерлері негізінде бағаланады:

Мөлшерлер	**Мазмұны**	**Сауат-тылығы**
Жоспар тақырыпқа сай түзілген, мәтін мазмұны дұрыс баяндалған болса, сөз байлығы, сөйлем құрауы және стильдік жағынан әдеби тіл талаптарына сай болып, мазмұн және баяндауда бір екі қатеге жол қойылса, сауаттылықта дөрекі болмаған бір емлелік немесе екі тыныс белгісі қатесі болса, стильдік қатесі болмаса.	5 балл	5 балл
Мәтін жоспар негізінде жазылып, сөз таңдауда және бейнелеу құрылысы әртүрлі болса, мазмұны мен бейнелеуде кемшілік болып, сауаттылықта 2 емлелік, 2 тыныс белгісі және екеуеге дейін стильдік қате болса.	4 балл	4 балл
Тақырып толық қамтылмаған, мазмұнын баяндауда сөз байлығы, сөйлем құрауда олқылығы сезіліп тұрса, 3 стильдік, 4 емлелік, 3 тыныс белгі қатесі болса.	3 балл	3 балл
Тақырып мазмұны көп бұзылған болса, жұмыс жоспарға сай жазылмаған болса, пікірлерін баяндауда және құрастыруда кемшіліктер болса, пікірлер бір-бірімен байланыспаса, сөз байлығы тайыз болып, мазмұны мен бейнелеуде 5-6-ға дейін кемшілгі болса, сауаттылығында 7-ге дейін емле, 7-ге	2 балл	2 балл

дейін тыныс белгісі, 7-ге дейін стильдік қателер болса.		
Көлемі “2” балл бағаланған мөлшерден асып кетсе қойылады.	1 балл	1 балл

ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ МАЗМҰДАМА ҮШІН МӘТІН ҮЛГІЛЕРІ

Жаз

Жаз болудың алдында күн ұзарып, ақырындап қар да ери бастайды. Жолдарда, жырақаналарда су жүгіріп, көлге, өзенге құяды. Өзенде мұз жарылып, су лайланып, төмен ағып, сең жүре бастайды. Су өзеннің жиегімен асып, жағаларын қар кешіп, күн жылынып болған соң, шөп шығып, түрлі түсті гүлдер шешек атады. Егіншілер соқа-сайманын түзеп, жер жыртуға шығады. Тоғай да жапырақтарын жамылып, жаңа келген сайрағыш құстардың үнімен көңілді болып кетеді.

Жаз жан-жануарлардың бәрін де тірілтеді. Жаздың жетіп, күннің жылынғанына бәрі де шаттықта. Қыстан қысылып шыққан мал жүнін тастап, бие құлындап, қой қоздап, қара жерді сағынып қалған жануарлар байласа тұрмай, далаға қашады. Қазақ халқының нақ бір байлардікі болмаса, қысқы үйлері қандай нашар. Енді бұлар да сол қараңғы иісті қыстауларынан шығып, киіз үйлерін тіккен. Қыстай жарық даланы көрмей жатқан шал-кемпірлер мен аурулар да бір жасап, таза ауаны жұтып рақаттанған. Балалар ойынға шығып, жүгіріп, жыл құстары тегіс келіп, жұмыртқа салған.

Тапсырма: Мәтінге еркін шолу жасап, өз пікір-ойларыңды білдіріп, шығармашылық мазмұндаманы жалғастырыңдар.

Әке мен бала

Бір адам он жасар баласын ертіп, егіннен жаяу келе жатса, жолда қалған аттың ескі тағасын көріп баласына айтты:

– Анау тағаны, балам, ала жүр – деп.

Бала әкесіне:

– Сынып қалған ескі тағаны не қылайын, - деді.

Әкесі үндемеді, тағаны өзі иіліп алды да, жүре берді. Қаланың шетінде темірші ұсталар бар екен. Соған жеткен соң, әкесі қайырылып, манағы тағаны соларға үш тиынға сатты. Одан біраз жер өткен соң, отырғандардан үш тиынға бірталай шие сатып алды. Сонымен шиені орамалына түйіп, шетінен өзі бір-бірлеп алып жеп, баласына қарамай, аяңдап жүре береді. Біраз жер өткен соң, әкесінің қолынан бір шие жерге түседі. Артында келе жатқан бала тым-ақ қызығып келеді екен. Жерге түскен шиені жалма-жан жерден алып, аузына салды. Бірталайдан соң және бір шие, одан біраз өткен соң және бір шие, сонымен әр жерде бір әкесінің қолынан түскен шиені он шақты рет иіліп, жерден алып жеді.

Ең соңында, әкесі тоқтап тұрып, баласына шиені орамалымен беріп тұрып айтты:

– Көрдің бе, мана тағаны жамансынып жерден бір ғана иіліп көтеріп алуға еріндің, енді тағаға алған шиенің жерге түскенін аламын деп, бір еңкеюдің орнына, он еңкейдің. Мұнан былай есіңде болсын: «Аз жұмысты қиынсынсаң, көп жұмысқа тап боларсың. Азға қанағат етпесең, көптен құр қаларсың », - деді.

(Ыбырай Алтынсарин)

Тапсырма: Мәтінге өз пікір-ойларыңды білдіріп, шығармашылық мазмұндаманы жалғастырыңдар.

Нәзік сылдыр

Қиыршық қызыл құм жолаушының бетіне тисе, теріс айналдырады. Керуеннің шыққанына бірнеше күн болған. Ұзақ керуеншінің бірі ояу, бірі мүлгіп, түйе үстінде тербеліп келеді. Қанша күн жүргенін де есептемейді. Бір күні аштықтан әбден қалжыраған адам кездеседі, ес-түссіз жатыр екен. Бірақ керуеннің алды бұл адамға назар аудармай өте береді. Сонда керуеннің соңындағы бір шал түйесінен түсіп, ессіз жатқан адамның қасына барады. Жатқан адам:

«Су»! – дейді. Аспан айналып жерге түскендей ыстық, аңызақ желмен сапырылған қиыршық құм сексеуіл түбіне ұйлығады.

Шал торсығын алып, жатқан адамның беті - қолын жуып, су ішкізеді. Әлгі адам есін жиған соң, шал оның алақанына қарап: «Сен менің жауым екенсің. Бірақ шөлде бәріміз туыспыз. Мен қартайдым. Сен жассың, суды іш те, өмір сүр, - дейді де, түйесіне мінгізіп, керуеннің соңынан жіберіпті. «Өзіңіз қайтесіз?» - десе, «Менің өмірім санаулы қалды», - дейді шал. Жолаушы керуенді қуып жетуге ентелейді. Ұясына батып бара жатқан күн де адамның жасаған жақсылығы зая кетпесе екен дегендей, ұзақ аялдайды. Бұл кезде жолаушы керуенді қуып жетеді.

Шал ақ матаға оранып, құмға жата кетеді.

Күндер, айлар өтіп, керуен кері қайтады. Жолаушыларға шексіз құмның арасынан шалқыған су көрінеді. Таяп келсе, көл жиегі көкорай шалғын, қамыс екен. Керуеншілер шал оранған ақ жамылғыны ғана байқайды. Бұлақтың нәзік сылдыры жүректі сипағандай сезіледі. Бұлақ адамға адамның жақсылық жасаған жерінен пайда болыпты. Нәзік сылдыры жақсылықтың өшпес үні тәрізді.

Тапсырма:

1. Мәтін жоспарын құрастырыңдар.
2. Мәтінге еркін шолу жасап, өз пікір-ойларыңды білдіріп, шығармашылық мазмұндаманы жалғастырыңдар.

Республикалық білім орталығы методистері:

Г. Нишанова
Ө. Байқабилов

ВАЗОРАТИ ТАЪЛИМИ ХАЛҚИ РЕСПУБЛИКАИ ЎЗБЕКИСТОН
МАРКАЗИ ТАЪЛИМИ РЕСПУБЛИКА

МАҶМЎИ МАВОДҲОИ ИМТИҲОНӢ ВА ТАВСИЯҲОИ МЕТОДӢ БАРОИ ГУЗАРОНИДАНИ АТТЕСТАТСИЯИ ҶАМЪБАСТӢ

АЗ ФАННИ ЗАБОНИ ТОҶИКӢ БАРОИ ХАТМКУНАНДАГОНИ СИНФИ IX МАКТАБҲОИ ТАЪЛИМИ УМУМӢ ДАР СОЛИ ХОНИШИ 2017-2018

Тошканд 2018

Тавсияҳои методӣ ва маводҳои имтиҳон барои гузаронидани аттестатсияи ҷамъбастии хатмкунандагони синфи 9-уми мактабҳои таълими умумӣ дар ҷамъомади дуюми ғайринавбатии Шӯрои илмию методии Маркази таълими Республика 11-уми апрели соли 2018 барои дар амалиёт истифода бурдан тавсия гардидааст.

Тавсияҳои методӣ ва маводҳои имтиҳон барои гузаронидани аттестатсияи ҷамъбастии хатмкунандагони синфи 9-уми мактабҳои таълими умумиро бо мақсади тиҷорат зиёд намуда, тақсим кардан мумкин нест.

Иттиҳодияи методии мактаб ҳақ дорад маводи имтиҳони зинавиро 15% дигаргун намояд.

Тартибдиҳанда:

А. Шукуров – методисти Маркази таълими Республика

Тақриздиҳанда:

М. Раҳимова - омӯзгори забон ва адабиёти мактаби рақами 10-и шаҳри Ангрени вилояти Тошканд.

ЗАБОНИ ТОҶИКӢ БАРОИ СИНФИ IX

БАЁНИ ЭҶОДӢ

Хатмкунандагони синфи 9–ум аз фанни забони тоҷикӣ дар аттестатсияи ҷамъбастӣ баёни эҷодӣ менависанд.

Нақли хаттӣ яке аз навъҳои мураккаби таълими баён аст.

Матнҳои баён дар 3 вариант тайёр карда мешавад. Дар ҳар як вариант яктогӣ матн дода шуда, дар баробари ҳар як матн ба яке аз навъҳои он барои навиштани баёни эҷодӣ супориш дода мешавад. Донишомӯз аз 3 вариант (конверт) яктоашро интихоб мекунад. Мавзӯи матни даруни лифофаи интихобшуда ба тахтаи синф навишта мешавад. Супориши ба баёни эҷодӣ додашуда ҳам ба тахтаи синф дарҷ мегардад. Матни баёни эҷодиро омӯзгор як маротиба (агар зарур бошад, ду маротиба) хонда медиҳад. Донишомӯзон дар бораи матни шунидаашон дар асоси супоришҳои додашуда баёни эҷодӣ менависанд. Ҳаҷми баёни эҷодӣ аз 3,5 саҳифа бояд кам набошад. Барои навиштани баёни эҷодӣ 120 дақиқа (2 соати астрономӣ) вақт дода мешавад.

Ба баёни эҷодӣ ду баҳо, яъне барои мазмун ва саводхонӣ (ба тарзи 5/5) гузошта мешавад

Кори хаттии донишомӯзон дар асоси чунин меъёрҳои баҳогузорӣ санҷида мешавад:

Меъёрҳои баҳогузорӣ	Мазмун	Саводхонӣ
Агар нақшаро мувофиқи мавзӯъ тартиб дода, мазмунро дуруст баён карда бошад; захираи луғавӣ, тарзи баён ва услуби он ба талаби забони адабӣ мувофиқ бошад; дар мазмун ва ифода ба як-ду хато роҳ дода бошад; як хатои имлоии саҳл ва ё ду аломатҳои китобатӣ бошад; хатои услубӣ надошта бошад.	**5 хол**	**5 хол**
Агар матн мувофиқи нақша баён гардада, дар интихоби калимаҳо ва тарзи ифодаи мавзӯъ фарқ бошад; дар мазмун ва ифода норасоӣ мавҷуд бошаду 2 хатои имлоӣ ва 2 хатои ишоратӣ ва то ду хатои услубӣ мавҷуд бошад	**4 хол**	**4 хол**
Агар мавзӯъ пурра набошад ё аз мавзӯъ каме берун баромада бошад; дар эзоҳи ҳодисаю воқеаҳои аниқ ба ғалатҳо роҳ дода бошад; дар захираи луғавӣ ва тарзи баён камбудиҳо ҳис карда шавад; ба 3 хатои имлоӣ, 4 хатои ишоратӣ ва то се хатои услубӣ роҳ дода бошад	**3 хол**	**3 хол**
Агар мазмуни матн хеле халалдор шуда бошад, нақшаи корӣ мувофиқ набошад, ҳангоми баёни фикр ва сохтори он камбудиҳо бошаду фикрҳо ба якдигар пайваст набошад; захираи луғавӣ надошта бошад; дар мазмун ва ифода ба 5-6 нуқсон роҳ дода бошад; дар саводхонӣ то 7 хатои имлоӣ ва то 7 хатои китобатӣ ва то 7 хатои услубӣ дошта бошад	**2 хол**	**2 хол**
Ба баёне, ки ғалатҳояш аз миқдори ғалатҳои 2 хол зиёд бошад	**1 хол**	**1 хол**

НАМУНАИ МАТНҲОИ НАҚЛИ ХАТТӢ
БАРОИ СИНФИ IX

АЗМ ВА ДАЛЕРӢ

Ду рафиқ, ки яке Салим ном дошт ва дигаре Ғоним, дар роҳе мерафтанд ва бо рафоқати якдигар манзилҳо тай мекарданд. Гузари онҳо ба домани кӯҳе афтод, ки қуллаи он ба бурҷи фалак мерасид. Дар пойи он кӯҳ чашмаи мусаффое буд. Дар пеши чашма ҳавзи бузург сохта, гирдогирди он дарахтони соядор сар дар сар оварда буданд.

... Ногоҳ дар канори ҳавз, аз он сӯйе, ки об меомад, санги сафеде диданд, ки бо хати сабз бар вай навишта шуда буд: "Эй мусофир, ба ин манзил, ки расидӣ, бидон, ки мо барои меҳмон беҳтарин нуқл омода кардаем. Вале шарт он аст, ки аз баҳри сар гузашта, пой бар ин чашма бинеҳ ва аз хатари гулобу ҳавли ғарқоб андеша нанамуда, худро ба канор биандоз, шере, ки аз санг тарошида дар пойи кӯҳ ниҳодаанд, ба дӯнг бардошта, беист ба як давидан худро ба болои кӯҳ бирасон. Чун ин роҳ тамом шуд, дарахти мақсуд ба бар хоҳад омад".

Баъд аз хондани ин хат Ғоним ба Салим рӯй оварда гуфт:

-Эй бародар, биё, ки ба ин майдони мубориза дароем ва ин тилисмро бикшоем.

Салим гуфт:

-Эй ёри азиз, баробари хондани ин хат, ки нависандаи он маълум нест, ба чунин хатари азим пой ниҳодан манфиате надорад ва далели ҷаҳолат аст. Ҳеҷ оқил дониста, заҳр намехӯрад, ҳеҷ хирадманд меҳнати нақдро барои роҳати насия қабул намефармояд.

Ғоним гуфт:

-Марди ҳимматпеша то пояи баланд ба даст наорад, аз роҳи талаб барнагардад...

Салим гуфт:

-Дар роҳе, ки поён надорад, қадам задан ва дар баҳре, ки соҳилаш падид нест, шино намудан аз тариқи хирадмандӣ дур менамояд...Ман дар ин муомила ба ту ҳамроҳ нестам ва туро низ аз ин кор манъ мекунам.

Ғоним гуфт:

-Аз ин сухан даргузар, ки ман ба қавли касе аз азимати худ барнагардам...

Салим донист, ки ӯ дар қарори худ якрав аст, гуфт:

-Эй бародар, мебинам, ки ту ба сухани ман тарки ин кори нокардани мекунӣ. Ман тоқати мушоҳидаи ин ҳолат надорам.

Пас боре, ки дошт, бардошта, бо ёри худ видоъ намуд ва рӯй ба роҳ овард.

Пас бо азми устувор қадам дар чашма ниҳода, Ғоним донист, ки он чашма гирдоби балост, аммо дил қавӣ дошта, бо шиноварӣ ба соҳили наҷот расид ва ба канори об омада, нафас рост карда, шери сангиро ба пушт кашид. Ҳазор гуна заҳматро қабул намуда, ба як давидан ба сари кӯҳ расонд. Дар он

тарафи кӯҳ шаҳри бузурге дид, ки ҳавои хуш ва фазои дилкаш дошт. Ғоним болои кӯҳ қарор гирифта, ба ҷониби шаҳр назар мекард, ки ногаҳ аз он шери сангӣ овози сахте баромад, ки ларза дар кӯҳу саҳро афтод. Он садо ба шаҳр расид ва мардуми бисёр аз ҳар тараф берун омаданд ва рӯй ба кӯҳ ниҳода, ҷониби Ғоним меомаданд.

Ғоним ба дидаи ҳайрат менигарист ва аз ҳуҷуми халоиқ тааҷҷуб менамуд. Ногоҳ ҷамъи аъёну ашроф расида, расми дуову сано ба ҷо оварданд ва ба илтимоси тамом ӯро ба маркаб савор карда, ба ҷониби шаҳр бурданд, сару танашро ба гулобу кофур шуста, ҷомаҳои подшоҳона пӯшонданд. Ба эъзозу икром ихтиёри салтанати он вилоятро ба дасти ӯ доданд.

Ғоним донист, ки кашидани он ҳама меҳнатҳо ба тақозои давлат будааст. (В.К.), 499 калима.

Супоришҳо:

1.Мазмуни матнро гуфта диҳед.

2.Нақшаи матнро кашед.

3.Дар бораи азму далерӣ фикрҳои худ ва дар асоси мазмуни матн баёни эчодӣ нависед.

ЗИЁРАТИ ҶОМӢ

Қозизода аз он пеш ба Ҳирот наомада буд ва мардуми он ҷо ва аз ҷумла Ҷомиро намешинохт. Дар хаёли ӯ Ҷомӣ ба монанди уламои бузурги он замон дар зери ҷомаҳои пурқимат ва саллаи бузург ҷилва менамуд. Аммо Ҷомӣ дар тобистон ва зимистон ҷомаи оддии пахтадор мепӯшид ва бар сар тоқияи убайдӣ (як хел каллапӯши сафед, ки пештар дар Самарқанд медӯхтанд) ниҳода, бар вай ду-се печ дасторчаи хурде мепечонд. Миёни худро бо фӯтаи ҳаммомиён мебаст ва ду нӯги фӯтаро аз пеш овезон мегузошт. Ба даст асои ҷавбеде мегирифт, ки аз қоматаш як ваҷаб баландтар буд.

Қозизода ба ҳавлии Ҷомӣ даромад ва дар долони дарвозаи вай пойҳояшро овезон карда, ба болои суфача нишаст ва дар он ҷо каси дигар набуд. Дар ҳамин вақт Ҷомӣ бо қиёфате, ки дар боло тасвир ёфт, асо дар даст аз хона баромад.

Қозизода гумон кард, ки ин мард бояд ошпаз ё ҳезумкаш ва ё ягон хизматгори оддии Мавлоно Ҷомӣ бошад. Бинобар ин, аз ҷой барнахост, эҳтироме ҳам накард ва пурсид:

-Ҳазрати Мулло дар хона ҳастанд?

-То ин замон дар хона буданд,-гуфт Ҷомӣ дар ҷавоб ва табассуме кард.

Қозизода худ ба худ гуфт:“Субҳоноллоҳ, дар мулозамати ин гуна азизони бузург чӣ гуна мардум мебошанд ва ҷавоби нодуруст медиҳанд ва бесабаб механданд?” Баъд аз қадаре андеша ба Ҷомӣ гуфт:

-Эй гӯли гаранг. Чӣ шавад, ки равӣ ва аз ҷониби Махдум арз кунӣ, ки писари қозии Сиистон омадааст, орзуи мулозамат дорад. Агар марҳамат намуда, қадаме ранҷа намоянд, ниҳояти илтифот аст.

Ҷомӣ бо шунидани ин супориш худдорӣ карда натавониста, баландтар хандид. Қозизода бошад, рӯй турш карда ва оташин шуда гуфт:

-Ин хандаи шумо чӣ бало зебандааст.

Дар ҳамин вақт якчанд нафар аз калонон, олимон ва фозилони Ҳирот савора ба зиёрати Ҷомӣ омаданд. Чун аз сари кӯча диданд, ки Ҷомӣ ба асо такя карда, ба пеши дарвоза рост истодааст, дар ҳамон ҷо аз аспҳо фаромаданд ва дастҳо пеш гирифта, бо камоли таъзим ба Ҷомӣ наздик шуда, ӯро зиёрат ва ба ӯ арзи эҳтиром карданд.

Қозизода бо дидани ин ҳол зиёдтар дар тааҷҷуб афтод ва дар дили худ мегуфт: "Субҳоноллоҳ, ҳазрати Махдумро чӣ қадар азамат ва бузургворист, ки бузургони шаҳр ба пасттарин хизматгори ӯ ин ҳама арзи эҳтиром менамоянд".

Хулоса, ҳама ба меҳмонхона даромаданд. Ҷомӣ, чунонки одати ӯ буд, аз ҳама поинтар ва дар пеши дари даҳлез нишаст ва дигарон- ҳар кас ба қадри дараҷаи худ бар ҷойи худ нишастанд. Ҷойи Қозизода дар паҳлуи Амир Атоуллоҳ афтода буд ва оҳиста гӯшакӣ карда, ба вай гуфт:

-Чаро ҳазрати Махдумро касе хабардор намекунад, ки азизон ба зиёраташон омадаанд ва мунтазири мулоқотанд?

-Махдумо, магар шумо аз ин шаҳр нестед? Ҳазрати Махдум онанд, ки дар кафшгоҳ нишастаанд, -гуфт Амир Атоуллоҳ дар ҷавоб.

Қозизода бо шунидани ин ҷавоб фавран аз ҷой ҷаста берун давид ва Ҷомӣ ба мардум фармуд, ки:

-Қозизодаро нагузоред, ки гурезад ва ӯро дошта пеши ман оред.

Ӯро дошта оварданд. Вай: "Ғариб мисли кӯр аст, маъзур доред ва аз гуноҳи банда даргузаред..."-гӯён фарёд мекард.

Ҷомӣ ба ӯ меҳрубонии бисёре карда гуфт:

-Мо дар умри худ аз мулоқоти ҳеҷ кас он қадар хурсанд нашуда будем, ки аз мулоқоти шумо шудем. (З.В.), 504 калима.

Супоришҳо:

1.Мазмуни матнро гуфта диҳед.

2.Нақшаи матнро кашед.

3.Дар бораи вохӯрии Қозизодаву Ҷомӣ фикрҳои худ ва дар асоси мазмуни матн баёни эҷодӣ нависед.

ХАЛҚИ ХУДРО ШИНОС!

Талабагонро пешакӣ хабардор карда буданд, ки профессор Андреев омада бо шумоён сӯҳбат мекунад. Мо дар интизори вай дар ошхона ҷамъ шуда нишаста будем. Профессор ба хона дохил шуда, ба лаҳҷаи соф тоҷикӣ "Ассалому алайкум, бачаҳо",- гӯён салом дод. Мо, ки аз лаҳҷаи тоҷикии ин марди рус дар ҳайрат монда будем, саломашро дарров алек ҳам нагирифтем.

Профессор табассумкунон дар паси миз ҷой гирифт ва моёнро аз назар гузаронд. Аз портфелаш дафтари ғафсе ва аз кисаи сари синааш қаламе бароварда ба рӯйи миз гузошт. Баъд ба мо савол додан гирифт... Ӯ аз бачае аз

хусуси шаҳри Бухоро ва Рӯдакӣ, аз бачаи дигар дар бораи Бадахшону Носири Хисрав пурсон шуд, аммо ҷавоби қаноатбахш нагирифт.

Пас аз саволу ҷавоб Михаил Степанович аз рӯзгори нахустин ва бузургтарин шоирони тоҷик ҳикоятҳои шавқовар кард. Вай афсӯс хӯрда мегуфт, ки тоҷикон бо сабаби садҳо сол дар қайди зулм, торикӣ ва бесаводӣ монданашон олимони бузурги худро дуруст намешиносанд ё ки фаромӯш кардаанд...

Бисёре аз моён, аз ҷумла ман ҳам, тааҷҷуб мекардем, ки ба ин гуна олими калон чӣ лозим шудааст, ки ин қадар машаққат кашида, ба деҳаҳои дурдасти гумном рафта урфу одати мардум, чӣ гуна тӯю маросимҳо гузаронидани онҳо, чӣ гуна таронаҳо хондани онҳо ва ғайра ва ҳоказоро пурсида навишта мегирад. Вақте ки мо сабаби инро аз ӯ пурсидем... вай бо қиёфаи ҷиддӣ гуфт:

- Ман ин корро аз он сабаб кардаам ва мекунам, ки то имрӯз ҳеҷ касе аз тоҷикон ба ин кор машғул нашудааст, ҳол он ки мову шумо вазифадор ҳастем, таърих, маданият ва расму одатҳои халқро омӯзем.

Оё гуфтан мумкин аст, ки шумо халқи худатонро хуб медонед? Дар беҳтарин сурат шумо деҳаи худатон ё якчанд деҳаро хуб медонед. Лекин, охир, халқи тоҷик на дар як деҳа ё чанд деҳа, балки дар як кишвари калон зиндагӣ мекунад. Зиндагонии ин халқ пештар чӣ гуна будааст? Вай имрӯз ҳам мисли бобоёни худ зиндагонӣ мекунад. Ё таври дигар? Ва чӣ гуна ҳунару санъат дорад? Чӣ гуна афсонаҳо, урфу одатҳо, маросимҳо, таронаҳо дорад ва онҳо хубанд ё бад?

Шумо бояд ҳамаи инҳоро таҳқиқ кунед, донед. Агар одам халқи худро нағз нашиносад, ба вай хизмат ҳам карда наметавонад? *(С. Улуғзода)*

Супоришҳо:

1.Мазмуни матнро гуфта диҳед.

2.Нақшаи матнро кашед.

3.Дар бораи моҳияти ин вохӯрӣ фикри худро гӯед ва дар асоси мазмуни матн баёни эҷодӣ нависед.

ÖZBEGISTAN RESPUBLIKASYNYŇ HALK
BILIMI MINISTRLIGI
RESPUBLIKAN BILIM MERKEZI

UMUMY ORTA TÄLIMIŇ
IX SYNPLARYŇ GUTARDYŞ ATTESTASIÝASYNY GEÇIRMEK BOÝUNÇA MASLAHATLAR WE MATERIALLAR

TÜRKMEN DILI WE EDEBIÝAT

2017-2018 okuw ýyly

Umumy orta tälimiň 9-njy synp okuwçylaryny synpdan synpa geçiriş ekzamenlerini geçirmek boýunça metodiki maslahatlar we materiallar Respublika tälim merkeziniň ylmy geňeşiniň 2018 ýylyň 11 aprelindäki nobatdan daşary 2-nji sanly ýygnanyşygynda ara alyp maslahatlaşyldy we okuw prosessinende peýdalanmak üçin hödürlendi.

Umumy orta tälimiň 9-njy synp okuwçylarynyň synpdan synpa geçiriş ekzamenlerini geçirmek boýunça metodiki maslahatlary we materiallary kommersiýa maksadynda köpeldip dargatmak mümkin däl.

Mekdepleriň metodiki birleşmelerinde synpdan synpa geçiriş ekzamenleriniň materiallaryna 15% özgertme girizmek mümkin.

Türkmen dili we edebiýat

Düzen:
Ş .Abdullaewa- Respublika tälim merkeziniň metodisti.

Taqrizchi:
N.Latypow – Garagalpagystan respublikasynyň Dörtgül raýonynyň Halk tälim müdirliginiň monitoring bölüminiň başlygy.

GIRIŞ

IX synpy gutarýan okuwçylar türkmen dili predmetinden gutardyş attestasiýada döredijilikli beýannama ýazýarlar.

Beýannamanyň teksti 3 wariantda taýýarlanýar. Her bir wariantda bir sany tekst berilýär. Bir okuwçy wariantlardan (konwertden) birini saýlap alýar. Saýlap alnan konwertdäki tekstiň sözbaşy tagtada ýazyp goýulýar. Döredijilikli beýannama üçin berlen tapşyryk hem tagtada ýazylyp goýulýar. Mugallym tarapyndan döredijilikli beýannamanyň teksti bir (gerek bolsa iki) gezek okap eşitdirilýär. Okuwçylar eşiden teksti boýunça berlen tapşyryklar esasynda döredijilikli beýannama ýazýarlar. Döredijilikli beýannamanyň göwrümi keminde 3,5 sahypa bolmaly.Döredijilikli beýannama ýazmak üçin 120 minut wagt berilýär.

Döredijilikli beýannama üçin iki sany baha, ýagny mazmunyna we sowatlylygyna (5/5 görnüşinde) goýulýar.

Okuwçylaryň ýazuw işleri aşakdaky kriteriýalar esasynda bahalanýar:

Kriteriýalar	Mazmuny	Sowatlylygy
Plan tema dogry gelýän, tekstiň mazmuny dogry beýan edilen bolsa; söz baýlygy, beýanyň gurluşy we usuly edebi diliň talaplaryna dogry gelse; mazmunda we beýanda bir iki ýalňyş göýberilen bolsa; sowatlylykda gödek bolmadyk bir sany orfografiki ýa-da iki sany punktasion ýalňyş goýberilen bolsa; sözlemler dogry düzülen bolsa.	5 ball	5 ball
Tekst plan esasynda beýan edilen bolup, mazmunda we beýan edilişde kemçilikler bolsa; sowatlylykda 2 orfografiki, 2 punktasion we iki sany sözlemiň gurluşynda ýalňyş goýberilse.	4 ball	4 ball
Mazmun doly açyp görkezilmedik, temadan biraz çete çykylan bolsa; anyk wakalar düşündirilende ýalňyş goýberilse; söz baýlygynda we beýan edilişinde kemçilik duýulsa; sowatlylykda 3çenli orfografik, 4 çenli punktasion, sözlem düzülende 3 çenli ýalňyşlar bolsa.	3 ball	3 ball
Tekstiň mazmuny köp bozulan bolsa; iş plana dogry gelmese, pikriň beýanynda we gurluşynda kemçilik bolsa, pikirler bir biri bilen baglanyşmasa; söz baýlygy kem bolup; mazmun we beýan edilişinde 5-6çenli ýalňyş goýberilen bolsa; sowatlylykda 7çenli orfografiki, 7 çenli punktasion we sözlemler düzülende 7 çenli ýalňyş goýberilen bolsa.	2 ball	2 ball
Ýalňyşlaryň sany «2» ball goýulýan normalardan geçse.	1 ball	1 ball

DÖREDIJILIKLI BEÝANNAMA ÜÇIN TEKSTLERINIŇ NUSHASY

1-nji tekst

Nädenimizde gowy boljagyny özümizem gatybir bilip baramzok. Diňe gurbumyzyň çataýjak işlerini edäris. Ýogsam, adam çyny bilen ýapyşsa, özi üçinem, dost-ýary üçinem, goňşy-golam üçinem bir topar bähbitli iş etmegi başarman durmazdy. Goý ol maýdaja bähbit bolsun, ruhy ýa-da maddy kömek bolsun-etmeli. Eden peýdaly işiň agramyny uly terezä köp daş goýup ölçemek hökman däl. Onuň näçe agramynyň bardygyny bilmeli däl-de, ony diňe duýmaly. Ony duýgynyň çägi bilen kabul etmeli. Bähbit, söýgi, hormat-sylag daş bilen, terezi bilen ölçenmeýär. Eýsem enäniň perzendine bolan söýgüsini ölçeg bilen ölçemek mümkinmi? Ol söýgüni ölçemäge hiç erden terezi tapylmaz.

Döredijilik tapşyrygy

1. Teksti atlandyryň
2. Teksti özbaşdak dowam ediň.

2-nji tekst
Guşlar hem “Watan” diýýär

Şonda baharyň gözel günleriniň biridi.Biz babamlara bardyk.Eýwanda in ýasan iki sany garlawaça gözüm düşdi.Onuň çagalary hem bar eken.Olaryň hereketlerine syn edip başladym.Babam bolsa garlawaçlara gyzyklanyp galanymy görüp, olar hakynda gürrüň edip başlady.Garlawaçlar bu ere in guranlaryndan soň, olaryň kiçijek çagalarynyň dogulyşyny, ata garlawajyň daňdan uçup gidip, giç gaýdyşy, ene garlawaç ininden uzaga barman, ýakyn aralykda bolup çagalaryna ir-imiş alyp gelişi hakynda aýdyp berdi.Men bolsa şol günki syn edişimden soň hakykatdan hem garlawaçlaryň edil babam aýdyp berişi ýaly durmuş geçirýändigini bildim. Ertiri öýümize gaýtdyk.

Tomus başlandy. Ýene-de babamlara myhmançylyga bardyk.Seretsem garlawaçlar ýok. Inleri ýerinde. Babam tomusda garlawaçlar başga ýurtlara gitýändigi, ýöne tiz-tizden öýlerinden habar alýandygy barada aýtdy.

Emma üç hepdeden bäri olardan derek ýok. Inlerine bolsa başga guşlar girip alypdyr. Aradan iki gün geçip gyzykly waka bolup geçdi.

Irden, gün çykyp etişmänkä nähilidir sesden oýanyp gitdim. Seretsem,garlawaçlar öz inini görmäge gelipdir we ol ýerde bigäne guşy görüp, ses edýärdi. Guş bolsa garlawaçlardan tizräk gutulmak üçin uçup gitdi.

Babamyň aýdyşy ýaly jandarlaryň maşgalasy,atasy, enesi, çagasy boluşy ýaly, olaryň öz öýleri hem bar.

Öz öýüni söýmek, goramak, ony watan diýip bilmek diňe adamzada mahsus häsiet däl eken.

Döredijilik tapşyrygy

1. Tekst boýunça beýannama ýaz
2. **Tekstdäki esasy ideýa nämeden ybarat?**

3-nji tekst

Adam eli – gyzyl gül

Öýümizden çykanymda geň galdym.Kakam mellegimizde täze nahallary oturdypdyr. Erikmi,almamy,narmyüljemi,garaz,mellegimiz nahallardan doly. Men kakamyň ýanyna bardym. Kakam meni gördi-de:

- «Adam eli – gyzyl gül»diýlenidir,oglum-diýip gülümsiredi:- Ýoksa-da, oglum,sen şol nakylyň manysyna düşünýäňmi?

Men: «jük»etdim-de,kellämi ýaýkadym.

-Dogrudan-da, heniz muňa düşünýän dälsiň. Ynha, wagty gelende saňa hökman düşündirerin.

Kakam şeýle diýdi-de, oturdan nahallaryna buýsanç bilen seretdi.

Şondan soň köp wagt geçdi. Kakamyň oturdan nahallary gowy düýp tutdy. Ozalky tozap ýatan diýen ýaly mellegimizi görmäge göz gerekdi.

Şol günleriň birinde kakam meni ýanyna çagyrdy. Soňra bolsa güle bürenip oturan mellegimize bakan elini uzatdy-da:

- Görýäňmi,oglum?-diýdi

- Hawa- diýdim.

- Hany,indi sen mellegimiziň ozalky bolşuny-da , häzirki ýagdaýyny-da deňeşdirip gör, şonda sen şol gezekki nakylyň manysyna düşünersiň,oglum!

Kakam başga zat diýmedi-de,gülümsiräp durdy. Asla, maňa başga söz gerek hem däldi. Indi maňa ol naklyň manysy düşüniklidi.

Döredijilik tapşyrygy:

1. Tekst boýunça beýannama ýaz

2.Zähmet hakynda ene-de nähili dana sözleri bilýärsiň?

3. Onuň manysyny gysgaça beýan et.